

Umenie veržus skutočnosť v barokovej jezuitskej školskej dráme Švehla*

Lukáš Kopas; lukas.kopas@gmail.com

Abstrakt: Predmetom príspevku je reflexia Aristotelovej koncepcie miméziš ako umeleckého napodobenia skutočnosti v barokovej jezuitskej tragédii trnavskej proveniencie s názvom Švehla. Autor si kladie za cieľ demonštrovať, ako je v predmetnej školskej dráme umelecky zachytená osobnosť Jána Švehla v kontexte dobových súvislostí. Vychádza pritom z komparácie latinskej periochy tragédie Švehla a dostupného historiografického dobového prameňa – historického pramenného textu z tridsiatej prvej knihy Bonfiniho Dekád uhorských dejín.

Kľúčové slová: miméziš, barok, jezuiti, školská dráma, Trnava, Ján Švehla, Antonio Bonfini

Abstract: The object of the paper is a reflexion of Aristotle's concept of mimesis as an artistic imitation of reality in Baroque Jesuit tragedy Trnava provenance called Švehla. The author aims to demonstrate how the personality of Ján Švehla is artistically captured in concerned school drama in historical context. It is based on comparison of Latin periochis of tragedy Švehla and available historiographical period source – the historical source text from the thirty first Bonfini's Decades of Hungarian History.

Keywords: mimesis, Baroque, Jeusits, school drama, Trnava, Ján Švehla, Antonio Bonfini

Na sklonku roka 2014 prebehla v Ústave divadelnej a filmovej vedy SAV digitalizácia fotokópií tlačených programov barokových školských drám z územia dnešného Slovenska, ktorými uvedené vedecké pracovisko disponuje vďaka niekdajšej výskumnej činnosti divadelnej historičky Mileny Cesnakovej-Michalcovej.¹ Samotná digitalizácia sa v kontexte doterajšieho stavu spracovania spomínanej problematiky v odbornej slovenskej literatúre ukázala ako kľúčová najmä vo vzťahu k viacerým, doposiaľ prehliadaným, periochám jezuitských školských drám trnavskej proveniencie.²

Zdigitalizovaný archívny materiál tak v súčasnosti poskytuje možnosť bližšie sa oboznámiť napr. aj s latinskou periochou jezuitskej školskej drámy *Švehla*,³ k predvedeniu ktorej došlo v Trnave 1. mája 1731.

Už pri prvom pohľade na titulný list uvedeného latinského tlačeného programu si možno všimnúť istú mieru redukcie jeho informačného rámca, ktorý v porovnaní s titulnými listmi väčšiny zdigitalizovaných perioch trnavských jezuitských školských drám vykazuje absenciu niektorých základných údajov.

* Príspevok je výstupom grantu *VEGA 2/0149/15 – Jezuitská školská dráma na Slovensku v 17. – 18. storočí*.

¹ Predmetnú digitalizáciu realizoval autor od októbra do decembra daného roka a jej výsledkom bolo vytvorenie internej databázy takmer dvesto latinských (ako aj maďarských a nemeckých) perioch prevažne katolíckych školských drám, k uvedeniu ktorých došlo na našom území v prvej polovici 17. a v 18. storočí.

² Na rozdiel od rakúskej, maďarskej či českej historiografie u nás dodnes nevyšla jediná odborná publikácia, ktorá by mala charakter súborného vydania, resp. prekladu najvýznamnejších zachovaných barokových školských hier z územia dnešného Slovenska. Výnimku v tejto súvislosti nepredstavujú ani školské hry jezuitskej dramaticko-divadelnej produkcie slovenskej proveniencie, ktorých systematickému štúdiu sa u nás v minulosti venovala najmä spomínaná divadelná historička Milena Cesnaková-Michalcová. Bol to práve jej primárny výskum, na ktorý v neskoršom období azda najvýznamnejšie nadviazali bádatelia ako Ladislav Kačic, Miroslav Varšo či Peter Himič. Avšak aj napriek ich doterajšiemu cieľavedomému vedeckému výskumu musíme konštatovať, že rozsah, význam a náročnosť danej problematiky si budú pravdepodobne ešte dlho vyžadovať odbornú pozornosť nielen zo strany menovaných bádateľov.

³ Doposiaľ nepreloženej, resp. nespracovanej v žiadnom slovenskom či zahraničnom odbornom príspevku.

Máme tu na mysli predovšetkým absenciu informácie o mieste tlače programu a rovnako aj o tom, na koho počesť žiaci školskú drámu v roku 1731 predviedli.

V snahe o čo najpresnejšie postihnutie oboch chýbajúcich údajov sa ako rozhodujúci informačný zdroj javí prvý z troch zväzkov monografie Gézu Stauda (1984) s názvom *Pramene školského jezuitského divadla v Uhorsku 1561 – 1773*, kde v danej súvislosti nachádzame dve dôležité informácie.

Jedna z nich má charakter bibliografického záznamu tlačeného programu tragédie *Švebla*, na základe čoho môžeme konštatovať, že k jeho vydaniu došlo v trnavskej Akademickej tlačiarňi v roku 1731.

Ďalšia má povahu prepisu latinského záznamu dobového kronikára, ktorý záver predmetného školského predstavenia opísal slovami: „*Vítazji dostali v divadle štedrú odmenu od najvznešenejšieho Esterházyho*“. Jezuitský kronikár chcel touto informáciou pravdepodobne zdôrazniť význam nadácie, ktorú po roku 1673 založil bývalý žiak trnavského kolégia a významný patrón školy – princ Pavol Esterházy. Už predošlý výskum Mileny Cesnakovej-Michalcovej (1997) ukázal, že z jeho donácie tisíc zlatých boli prémiami odmeňovaní najlepší žiaci školy, začo mu z vďačnosti každoročne venovali slávnostné divadelné predstavenie.

Nakoľko obsahová štruktúra viacerých titulných listov latinských perioch trnavských jezuitských školských drám z druhej polovice 18. storočia obsahuje spravidla explicitnú dedikáciu: „[...] *na počesť najjasnejšieho grófa Svätej ríše rímskej Pavla Esterházyho z Galanty, niekdajšieho palatína Uhorského kráľovstva, atd., in memoriam, keďže vďaka jeho fondu získala mládež, v literatúre zaslúžila, odmenu na svojej domácej arcibiskupskej Trnavskej univerzite Spoločnosti Ježišovej* [...]“, musíme nevyhnutne konštatovať, že spomínaná tradícia pretrvala v Trnave aj po Esterházyho smrti v roku 1714.

Z hľadiska úzu barokovej dramaticko-divadelnej produkcie môžeme tlačený program tragédie *Švebla* aj napriek absencii uvedených údajov označiť za konvenčný.

Ako to už v tomto období bývalo zvykom, aj v ňom je stručný obsah prológu, sedemnástich scén, jednej zborovej scény a epilógu zachytený v podobe tzv. argumenta.

Tu len v krátkosti o problematike fenoménu tzv. „stručných obsahov“ v kompozícii perioch barokových školských hier. Kurt Adel (1957) vo svojej monografii s názvom *Jezuitská dráma v Rakúsku* zdôrazňuje, že argumentum, tvoriace dôležitú súčasť pevnej štruktúry perioch jezuitských školských drám, nepredstavuje iba prehľadný obsah, ktorý má čitateľa viesť do deja hry, ale že je vo svojej podstate citáciou nejakého úryvku, resp. výroku buď z biblického alebo historického diela, na námety ktorého školská dráma vznikla. Toto Adelovo tvrdenie potvrdzuje aj Magdaléna Jacková (2011) vo svojej monografii s názvom *Divadlo jako škola ctivosti a zbožnosti*, v ktorej sa prikláňa k veľmi podobnému poňatiu úlohy argumenta v barokových tlačených programoch jezuitských školských hier a to najmä vo vzťahu k vymedzeniu literárneho zdroja, ktorý sa stal námetom pre ich vznik.

Údaj o takomto zdroji nachádzame aj v argumente periochy tragédie *Švebla*, v závere ktorého sa uvádza, že námet školskej drámy tvorí fragment z tridsiatej prvej knihy Bonfiniho *Dekád uhorských dejín*. Dvorný historiograf Mateja Korvína, Antonio Bonfini, v ňom opisuje významný historický medzník, spájajúci sa s udalosťami z konca januára 1467, kedy vojsko Mateja Korvína obľahlo a dobylo posledný bratrícky tábor vo Veľkých Kostoľanoch vedený Jánom Švehlom, t. j. bývalým kapitánom a zbehom z Korvínovej armády, čím sa definitívne skončilo pôsobenie bratríkov na Slovensku (Mrva – Segeš 2012).

Na tomto mieste iba stručne o historiografickej objektivite Bonfiniho kroniky. Ako tvrdí Vladimír Segeš (2004, s. 239 – 240) v šiestom zväzku publikácie *Pramene k dejinám Slovenska a Slovákov*:

„Spravidla mechanické pretlmočenie informácií z rôznych literárno-naračných, úradných a ústne tradovaných zdrojov sa u Bonfiniho celkom zákonite prejavilo v neraz skreslenej interpretácii istých udalostí a v početných dátumových i faktografických chybách. [...] Opis udalostí a faktov v Dekádach uhorských dejín najmä z obdobia vlády Mateja Korvína i Vladislava II. je až na malé výnimky vcelku hodnoverný, uvádzané a citované listiny sú tiež zväčša autentické, výpovede a priame reči jednotlivých aktérov sa síce veľmi nezdŕajú od skutočnosti, no takmer v úplnej miere sú výplodom Bonfiniho spisovateľskej fantázie.“

Na základe uvedeného konštatovania by sme tak za historicky hodnoverný mohli označiť aj zdroj námetu tragédie *Švehla*, zachytávajúci osobnosť Jána Švehlu v kontexte stredovekých dejinných súvislostí.

V tejto chvíli by bolo vhodné priblížiť si Bonfiniho opis spomínanej historickej udalosti, ktorý by sme následne radi konfrontovali so sujetom tragédie.

Priebeh bitky pri Veľkých Kostoľanoch opisuje Antonio Bonfini (1581, s. 540 – 541) v príslušnej časti svojich *Dekád uhorských dejín* nasledovne:

„[...] Táto pevnosť, ktorá sa silou nedala len tak ľahko dobyť, si na oboch stranách vyžiadala veľké obete a žiadlo sa, že žiadny nástroj ani výmysel ju nedokáže ovládnuť rýchlejšie ako núdza, lebo tá početná skupina výtržníkov nedokázala kvôli práci na opevňovaní a kvôli bleskovému útoku nepriateľa nanosiť toľko jedla, ktoré by im vystačilo. Švehla, ktorého kráľ každý deň zastrásoval povrazom, sa aj z tohto dôvodu napokon rozhodol pre útek. V noci dal potajme vyrúbať vysoké stromy, ktoré stáli okolo múrov pevnosti, a prikázal z nich vyrobiť lávku, ktorou by sa ponad priekopu na protiláhej strane bradu všetci nenápadne vytratil. Všetko sa vyvíjalo podľa plánu a Švehla sa pod rúškom noci takmer s celou družinou vykeradol po drevenom mostíku. V brade nechal len dvesto žien a tristo mužov, aby spomalili kráľových vojakov, kým sa mu nepodari vzdialiť do bezpečia. Panovník si však všimol, že väčšina mužov opustila bradu a tak za nimi vyslal rýchle jazdecko s niekoľkými rotami. Počas úteku mnohí padli. Panovník sa ešte v tú noc vrátil späť do tábora a väčšinu svojich oddielov vyslal po stope Švehlu a jeho družiny. [...] Chýr o utečencoch ukrytých v lese sa rýchlo šíril po okolí. Objavili sa sedliaci, ktorí s veľkou vervou pátrali po ich stopách, keďže mali v živj pamäti všetky rabovania a ujmy, ktoré im nepriatelia uštedrili. Len málokto z utečencov sa zachránil. Sedliaci dvestopäťdesiat z nich chytili a odviekli do tábora ku kráľovi. O pár dní neskôr priviedli aj Švehlu, ktorý sa po úteku z bradu tri dni túlal lesom, keďže sa chcel dostať na Moravu. Keď vyčerpaný únavou a hladom stretol pod Javorinou drevorubača, úpenlivo ho prosil, aby sa stal jeho sprievodcom. Kopaňčiar ho však spoznal a vydal do rúk hradného kapitána Lászlá Szénása. Ten Švehlu uväznil na Čachtickom hrade a hneď nato poslal list kráľovi. Informácia o dolapení Švehlu zastihla panovníka pri neobľomnom obliehaní bradu. [...] Márne Švehla prosieval o odpustenie. Odviedli ho do žalára. Popravou previnilcov poveril panovník Blažejja Magyara. Ten dal na druhý deň pred hradnou bránou postaviť dlhý rad šibeníc. Niektoré pripravil vyššie – pre vládcu lotrov. Potom všetkých vyviedli na popraviisko a pred očami výtržníkov, ktorí sa ešte stále nachádzali v brade, ich všetkých dvestopäťdesiatich natiabli na nižšie šibenice a tých najvýznamnejších na vyššie. Do stredu Švehlu, napravo jeho kňazu a naľavo jeho páža, ktoré mu nosilo meč. Tí, ktorí boli stále v pevnosti sa z desivého pohľadu na svojich spolubojovníkov vzdali tiež. Chytili tam ďalších tristo a ešte dvesto žien, ktoré sa tiež obobacovali zločinní. István Bátorí niekoľkých odniesol po rieke na Budínsky bradu a strčil ich do veže, ktorú nazývali Csonka. V tom čase bol hradným pánom Michal Csobor, ktorý nebol mrzutým chlapom, ale ktorý sa k previnilcom správal prísne a tvrdo. Nabnevala ho nenásytná družina. Šiestich či ôsmich pod zámienkou prepustenia dal vyvieť, na keru im zavesil kameň a potajme ich hodil do Dunaja. Toto opakoval noc čo noc, kým sa všetkých väzňov takýmto trestom nezhabil [...]“

Zo značne fragmentárnej periochy tragédie *Švehla* sa na tomto mieste pokúsme aspoň v základných črtách zrekonštruovať jej sujet:

Len čo sa Ján Švehla dozvie o blížiacom sa Korvínovom vojsku, rozhodne sa s väčšou skupinou vojakov opustiť Kostoliansku pevnosť, aby sa panovníkovi v priľahlom háji postavil na odpor. V čase svojej neprítomnosti na hrade poverí velením Juraja Batoleckého, ktorému má asistovať František, Švehlov zat'. Vojská prevaha Korvínových žoldnierov však Švehlu a jeho vojsko prinúti k ústupu, počas ktorého sa Švehla v neďalekom lese stretne s miestnym roľníkom. Toho násilím donúti, aby si s ním vymenil šaty a tak Korvínovi vojaci namiesto Švehlu napokon zadržia nevinného sedliaka. Švehla zatiaľ odchádza do Korvínovho vojenského tábora, aby sa tu v prestrojení pokúsil panovníka zavraždiť. Kráľovi vojaci medzitým ku Korvínovi privádzajú zadržaného roľníka v Švehlových šatách. Panovník však veľmi rýchlo rozozná, že nejde o kapitána povstaleckých vojsk a okamžite vydá rozkaz, aby roľníka vyzliekli a Švehlove šaty zavesili na šibenicu pred hradom. Touto kamuflážou chce zneistiť zvyšnú časť bratrického vojska v pevnosti na čele s Jurajom Batoleckým. Jeho taktický ťah sa v konečnom dôsledku ukáže ako úspešný. Batolecký pri pohľade na šibenicu uverí, že Švehla je mŕtvy a s nadvládajúcou nocou sa pripravuje na opustenie pevnosti. Korvínovým vojakom sa však medzitým pod vedením Michala Csobora podarí obsadiť jej menej opevnenú časť. Ako prvého zajmú Švehlovho zat'a Františka, ktorého sa Korvín rozhodne nechať stať na výstrahu vytrvalým bratrickým obrancom hradu. Popravu má vykonať Michal Csobor. Ten si na pomoc privedie roľníka, ktorý v tom čase prechádza okolo tábora. Na popravisku všetci zúčastnení veľmi rýchlo pochopia, že roľníkom nie je nik iný ako maskovaný Švehla, ktorý nedokáže zoťat' svojho zat'a. Panovník sa následne rozhodne odložiť popravu oboch mužov dotedy, kým jeho vojaci definitívne nedobijú Kostoliansku pevnosť. To sa im podarí ešte v ten večer. Korvín sa tak okrem víťazstva teší aj zo zajatia Juraja Batoleckého, ktorého nechá spolu s Jánom Švehlom a jeho zat'om Františkom popraviť na šibenicu.

Po oboznámení sa s opisom priebehu bitky pri Veľkých Kostoľanoch, resp. opisom činov Jána Švehlu z konca januára 1467 v tridsiatej prvej knihe Bonfiniho historiografického diela a zároveň v perioche tragédie *Švehla* je nanajvýš evidentné, že anonymný autor predmetnej školskej drámy zobrazuje konanie Jána Švehlu len sčasti v intenciách historickej autenticity Bonfiniho opisu a že v centre jeho tvorivej pozornosti stojí miméza, vychádzajúca z autorovho subjektívneho vzťahu k zobrazovanej skutočnosti.

Ako vidieť, k autorovmu rozchodu s historickou autenticitou Bonfiniho opisu konania Jána Švehlu počas bitky pri Veľkých Kostoľanoch dochádza už v samotnom momente jej zahájenia.

Zatiaľ čo Antonio Bonfini v tejto súvislosti zachytáva Švehlove zbabelé a vypočítavé skutky cez prizmu bezvýhodiskovosti danej situácie a bezprostredného nebezpečenstva v podobe hrozacej popravy, čím akcentuje predovšetkým pragmatický charakter jeho činov, autor tragédie tu naopak Švehlu zobrazuje ako muža, ktorého činy sa vyznačujú odvahou a vyplývajú najmä z jeho nenávistného vzťahu k panovníkovi.

V uvedenom kontexte však autor zdôrazňuje napodobenie do istej miery nerozhodného Švehlovho konania, majúceho v zobrazení jeho vojenského protiútku podobu pochybností, výčitiek svedomia a úvah nad samovraždou. Je to práve Švehlova nenávisť k Matejovi Korvínovi a z nej vyplývajúca túžba po pomste, ktorá mu v týchto ambivalentných pocitoch ako slepá vášeň zakaždým dodáva nádej a odvalu.

Autorova subjektívna tvorivá invencia sa v tragédii prejavuje aj v napodobení činov Jána Švehlu v momente jeho najväčšieho ohrozenia zo strany Korvínovej armády. Na rozdiel od Bonfiniho opisu im však autor v danej chvíli prisudzuje atribút prefíkanosti, nie bezmocnosti. Švehla sa tu teda neocitá stratený v lese a

nežiada o pomoc drevorubača. Hnaný túžbou po pomste si vymieňa šaty s náhodne okoloidúcim roľníkom a náhli sa do Korvínovho vojenského tábora.

Rozchod autora s historickou autenticitou Bonfiniho opisu činov Jána Švehlu uzatvára okamih jeho zajatia v Korvínovom vojenskom tábore. Autor v tomto momente nezobrazuje Švehlu ako pokryteckého muža. Práve naopak. Jeho konanie sa tu vyznačuje náhlou chrabrosťou. Ján Švehla si nielen sám pred sebou, ale aj pred ostatnými pripúšťa osobné morálne zlyhanie, ktorého sa dopustil pod vplyvom vášní, a je pripravený niest' zaň následky.

Ako vidieť, subjektívny vzťah autora k zobrazovanej skutočnosti – konaniu Jána Švehlu v priebehu bitky pri Veľkých Kostoľanoch sa do značnej miery prejavuje v dôraze na zachytenie charakteru danej postavy, ktorej činy sú v dramatickom deji tragédie determinované prevažne jej duševnými pohnútkami. Autor tak s plným vedomím rešpektuje predovšetkým šiestu kapitolu Aristotelovej *Poetiky*, v ktorej samotný Aristoteles (2009, s. 13 – 22) definuje podstatu tragédie ako jednej z hlavných podôb mimézis slovami: „*Tragédia je teda napodobňovanie vážneho a uceleného deja primeraného rozsahu rečou, ktorá je skrášlená osobitne v jednotlivých častiach príslušnými prostriedkami, napodobňovanie predvážaním deja, a nie jeho rozpráváním, spôsobujúce súcitom a strachom očistenie takýchto vášní. [...] Tragédia je totiž napodobňujúcim zobrazením deja a pomocou nebo predovšetkým konajúcich ľudí.*“

V danej súvislosti je však potrebné zdôrazniť, že autor naopak nerešpektuje Aristotelovu požiadavku na „ideálneho“ tragického hrdinu, keďže namiesto jednotlivca, ktorý „[...] ani nevyniká cnosťou a spravodlivosťou, ani neupadá do nešťastia pre nečestnosť a nešťachnosť, ale pre nejaký omyl, akých sa obyčajne dopúšťajú ľudia pri veľkej sláve a v šťastí [...]“ (Aristoteles 2009, s. 29), zobrazuje Jána Švehlu, ktorý ako „[...] muž úplne zlý upadá zo šťastia do nešťastia [...]“ (Aristoteles 2009, s. 28 – 29), čo podľa Aristotela nevyvoláva ani súcit, ani strach.

Dôvod tejto skutočnosti azda musíme hľadať v samej podstate epochy baroka, ktorá z hľadiska antickej filozofie preferovala stoicizmus so Senecom uprostred (Černý 2009). V intenciách Senecovho filozofického myslenia sa za najväčšiu prekážku v snahe jednotlivca o dosiahnutie šťastného života pokladala vášeň. Seneca hlásal nevyhnutnú potrebu jej potlačania prostredníctvom všetkých dostupných prostriedkov, vrátane umenia a tragédie nevynímajúc. Zastávajúc názor, že hlavnou úlohou tragédie nemá byť kultivácia ľudských citov v aristotelovskom zmysle, tzn. katarzia vyvolaná podnietením afektu, snažil sa vo svojej dramatickej tvorbe poukázať na škodlivý, resp. nebezpečný charakter afektov, ktorým sa v jeho ponímaní nemá dávať priechod ani v terapeutickom význame. V tragédiách preto zobrazoval hrôzostrašné činy rodiace sa práve z ľudských vášní, čím chcel u publika vyvolať odpor k afektom v čo najväčšej možnej miere (Polehla 2011).

V období baroka tak v centre pozornosti jezuitskej dramaticko-divadelnej produkcie nestál aspekt zušľacht'ovania ľudských citov, ale v prvom rade kognitívny aspekt mimézis, čoho dôkazom je i tragédia *Švehla*, nakoľko je napodobňujúcim zobrazením konania jednotlivca, ktorého bezprostredná túžba po svetskej moci a nenávisť voči iným napokon priviedli na popravisť.

V súvislosti s historickým kontextom bitky pri Veľkých Kostoľanoch stojí za zmienku aj úvaha, že cez prizmu daného obdobia by sme na uvedenú udalosť mohli nazerať nielen ako na konflikt mocenský, ale aj ako na konflikt konfesiónalný, keďže jadro prvých bratrických oddielov tvorili príslušníci bývalých poľných husitských rôt (Mrva – Segeš 2012).

Nie je teda vylúčené, že práve táto skutočnosť inšpirovala autora k výberu daného námetu, ktorým chcel s najväčšou pravdepodobnosťou zdôrazniť nábožensko-propagačný, resp. rekatolizačný aspekt umeleckej výpovede predmetnej školskej drámy. Túto našu úvahu potvrdzuje najmä obsah druhej scény periochy tragédie *Švehla*, z ktorej sa dozvedáme:

„*Korvín vzplanie silným hnevom, keď uvidí spúšť, ktorú spôsobil Švehla. Pohoršuje sa nad krížom nebanebne zrhodeným na zem a keďže si je istý, že to spôsobil Švehla pri nepokojoch, zaväzuje sa, že kríž zbožne vráti na svoje miesto a za tento zločin sa Švehlovi pomstí šibenicom.*“ (Svehla. Tragoedia 1731, s. 2).

Ak na zreteľ vezmeme i všeobecne rozšírený názor, že v barokových jezuitských školských hrách všetko smerovalo k tomu, aby bola predstavená nejaká poučná téza – zväčša náboženská (Polehla 2011), tak nás o opodstatnenosti vyššie naznačených úvah presvedča aj obsah sedemnásťtej scény predmetnej školskej drámy, v ktorej nachádzame kurzívou zvýraznenú nasledujúcu vetu: „[...] *Korvín, aby svetu ukázal príklad z príslovia: **Mocní Pudia nemajú prepadať hnevu ani uprostred žiaľu**, rozhodne, že Švehla a jeho družovia majú visieť na šibenici [...]*“ (Svehla. Tragoedia 1731, s. 4).

Je zaujímavé, že tú istú tézu nachádzame aj v diele rímskeho básnika Claudia Claudiana (1821) s názvom *Gótska vojna*.

V spomínanej zbierke oslavných básní, venovaných generálovi Flaviovi Stilichovi, vkladá Claudianus uvedený výrok do úst svojho najvýznamnejšieho patróna, generála v službách kresťanského cisára Honoría, vo chvíli, keď sa Stilicho prihovára svojmu úhlavnému nepriateľovi, ergo Gótom – z pohľadu Rímana k barbarským kmeňom.

Táto skutočnosť nás teda opäť vracia k vyššie naznačenej domnienke o tom, že voľbou námetu tragédie *Švehla* chcel autor s najväčšou pravdepodobnosťou zdôrazniť rekatolizačný aspekt výpovede predmetnej školskej drámy, pričom nie je vylúčené, že jej vznik a následné predvedenie 1. mája 1731 mohlo tiež predstavovať reakciu na udalosti, ku ktorým došlo v Habsburskej monarchii 21. marca 1731, kedy panovník Karol III. vydal patent s názvom *Carolina Resolutio*, upravujúci náboženský život evanjelikov a reformovaných v celej monarchii, čím došlo k opätovnému posilneniu dominantného postavenia katolíckej cirkvi v ríši.

Záverom príspevku, zaoberajúceho sa reflexiou Aristotelovej koncepcie mimézis v barokovej jezuitskej tragédii *Švehla*, možno konštatovať, že v priebehu 18. storočia došlo v rádovej dramaticko-divadelnej produkcii v Trnave a s najväčšou pravdepodobnosťou aj na celom území dnešného Slovenska k etablovaniu reflexie fenoménu mimézis ako východiskového princípu tvorivého zobrazenia.

Literatúra:

- [1] ADEL, K. 1957. Das Jesuitendrama in Österreich. Wien: Bergland Verlag.
- [2] ARISTOTELES. 2009. Poetika. Martin: THETIS. ISBN 978-80-970115-3-6.
- [3] BONFINII, A. 1581. Rerum Ungaricarum Decades Quatuor Cum Dimidia. Francofurti: Apud Andream Wechelum.
- [4] CESNAKOVÁ-MICHALCOVÁ, M. 1997. Z divadelných počiatkov na Slovensku. Bratislava: Národné divadelné centrum. ISBN 80-85455-29-3.
- [5] CLAUDIANI, C. 1821. De Bello Getico. In: Opera omnia. Londini: Curante Et Imprime A. J. Valpy, s. 705–774.
- [6] ČERNÝ, V. 2009. Barokní divadlo v Evropě. Příbram: Pistorius & Olšanská. ISBN 978-80-87053-33-1.

- [7] JACKOVÁ, M. 2011. Divadlo jako škola ctnosti a zbožnosti. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. ISBN 978-80-7308-360-1.
- [8] LUKAČKA, J. et al. 2004. Pod osmanskou hrozbou. Bratislava: Literárne informačné centrum. ISBN 80-88878-90-X.
- [9] MRVA, I. a SEGEŠ, V. 2012. Dejiny Uhorska a Slováci. Bratislava: Perfekt. ISBN 978-80-8046-586-5.
- [10] POLEHLA, P. 2011. Jezuitské divadlo ve službě zbožnosti a vzdělanosti. Červený Kostelec: Pavel Mervart. ISBN 978-80-87378-81-6.
- [11] STAUD, G. 1984. A magyarországi jezsuita iskolai színhátékok forrásai I. 1561–1773. Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia. ISBN 963-7301-63-1.
- [12] SVEHLA. TRAGOEDIA. 1731. Tyrnaviae: Typis Academicis.

Mgr. Lukáš Kopas
Ústav divadelnej a filmovej vedy
SAV
lukas.kopas@gmail.com

www.casopisespes.sk
